

КЕЙИНГИ

СОНЛАРДА:

Шароф

Рашидовнинг

шофёри айғоқчимиди?

ҚАЛАМ ҲАҚИ ОШДИ

ҚАЛАМКАШ БИРОДАРЛАР!

Биз Сизнинг оғир ва ўта машаққатли ижодий меҳнатингизнинг қадрига етамиз. Газитимизда чоп этилган сара публицистик асарлар учун 1 июндан энг юқори ставкада қалам ҳақи тўлай бошлаймиз. «Оила ва жамият»нинг бир сони учун қалам ҳақи 5000 сўм қилиб белгиланди. Ўзбекистондаги бошқа бирорта нашр Сизга бунчалик кўп қалам ҳақи тўлай олмайди. Бунинг устига, энг яхши публицистик асарлар учун ҳар ойда 1000 сўмдан мукофот ҳам бермоқдамиз.

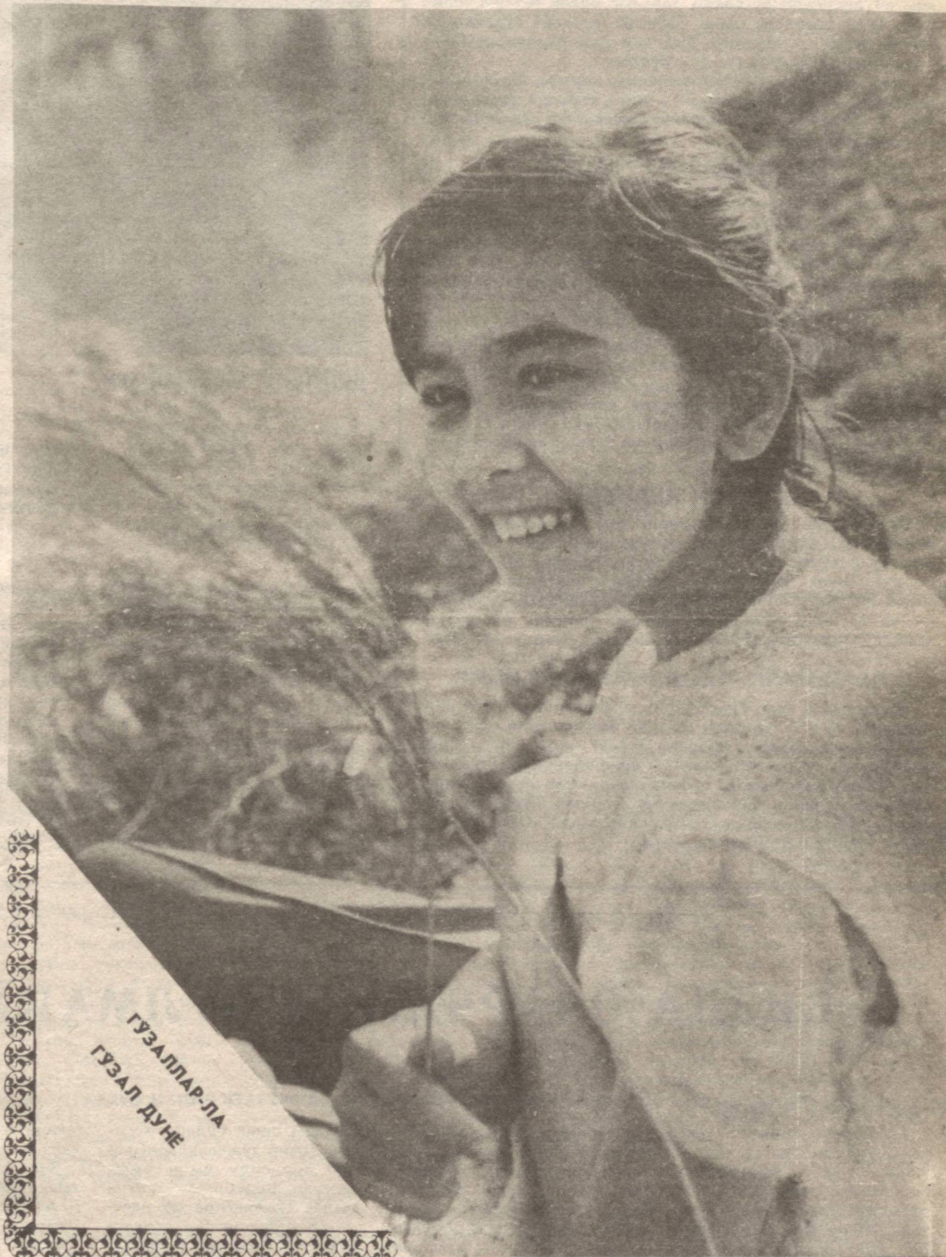
«Оила ва жамият»да асарини чоп этмоқ — ижодкорлар учун катта фахрга айланмоқда. «ОИЛА ВА ЖАМИЯТ» республикадаги ЭНГ КўП НУСХАЛИ ГАЗИТ бўлиб бормоқда.

«Оила ва жамият» ёшу қари, эру аёлнинг энг қизиқарли наشري деб тан олин-япти...

«Бисмиллоҳир раҳмонир роҳийм!» — денгу элимизни маърифат, имон-эътиқод, яхшилигу меҳр-оқибатга, аҳилликка ундовчи қизиқарли асарларингизни битмоққа ўтиринг. Мавзулар ранг-баранг, лекин ЭНГ ЯХШИСИ — «ТЕША ТЕГМАГАНИ». Кутамиз!..

ХАЛҚАРО ЖАБРДИЙДАЛАР ИТТИФОҚИ

Днепропетровск шаҳрида фашизм асоратини кўрган собиқ ўспирин жабрдийдалар иттифоқининг кенгаши бўлиб ўтди. Унда мазкур ташкилот Халқаро собиқ ўспирин жабрдийдалар иттифоқига айлантирилганлиги ҳақида қарор қабул қилинди. 150 аъзога эга бизнинг Ўзбекистон бўлимимиз ҳам янги ташкилотга қўшилди, деб хабар беради унинг раиси В. Сулейкин.

«ЮЛДУЗЛАР» ЧОРЛАЙДИ

«Юлдузлар» гуруҳи ҳаммангизга таниш. Унинг солисти Алишер Ҳолиқов ижро этган қўшиқларни ҳаммамиз севиб тинглаймиз.

Яқинда мана шу гуруҳнинг вакиллари Ўзбекистон Ешлар Иттифоқи Тошкент шаҳар қўмитасига бир таклиф билан келишди.

«Агар ёрдам берсангизлар Болаларни ҳимоя қилиш кўнига бағишлаб хайрия концертини уюштирмоқчимиз, — дейишди улар. — Тушган маблағлар ногирон болаларга, кам таъминланган оилаларга ва болалар уйи тарбияланувчиларининг аъволини яхшилашга сарфланади».

Бу таклиф шаҳар қўмитаси ва бир қатор ташкилотлар томонидан қўллаб-қувватланди. 5—6 июнь кунлари «Алломиш»

Хайрия

(Юбилей) спорт саройида «Юлдузлар» гуруҳи ва бошқа кўпгина машҳур хонандалар ижросида хайрия концерти бўлади. 7 июнь куни эса яқунловчи хайрия марафони бўлиб ўтади.

Агар сиз кўмакка муҳтож болалар ва уларнинг оилаларига ёрдам бермоқчи бўлсангиз, хайрия марафонимизда қатнашишингиз мумкин.

Хайрия тадбиримизнинг ҳисоб рақами: 000700633 МФО 172682403 Ўзбекистон жумҳурияти Акционер-тйжорат Агропром Банки. Тошкент шаҳар Ешлар қўмитаси «Хайрия марафони»га деб кўрсатилади.

Шайдо ХУДОЁРОВА

ЕТТИ КУН

ЕТИМЛАР ШАЖАРАСИ

Пойтахтнинг Олой бозори биқинидаги 5-туғруқхонада дунёга келган уч эгизак етим қолди. Ғўдаклардан воз кечган бемехр ота-онанинг ўзлари ҳам етимхонада тарбияланган эканлар.

ТОШКЕНТЛИК «ПРОКУРОР»

Трусковецкдаги «Рубин» оромгоҳига ўзини Ўзбекистон Прокуратурасининг масъул ходими Алия Алискерова деб таништирган ёш аёл ташриф буюрди. Қадди-қомати келишган, ширинсўз бу хоним одамлар билан тез тил топишиб, ноёб матоҳлар олиш учун тез-тез қарз сўрайдиган бўлиб қолди. Кунлардан бир кун эса Алискерованинг ўзи ҳам, пуллар ҳам ғўмдон бўлди.

Алиа, туғрироғи Ольга Алискерова Масков, Львов, Тошкент ички ишлар бўлимларига яхши «таниш» товламачи экан. Трусковецкдаги дам олиш хоним учун тўрт йилгача чўзиладиган бўлди.

ТИШ ОЛДИРМОҚЧИ ЭДИ

Фожиа Наманган шаҳрида рўй берди. Тиш азобидан қутулиш учун шифокорга мурожаат этган ёш жувон оғриқ қолдирувчи укол олаётган пайтда тўсатдан оламдан ўтди. Бундан ниҳоятда қўрқиб кетган тиш дўхтири эса ўзини юқори қаватдан ташлаб юборди. Ва у ҳам бандаликни бажо келтирди.

КАСАЛ БЎЛМАНГ!

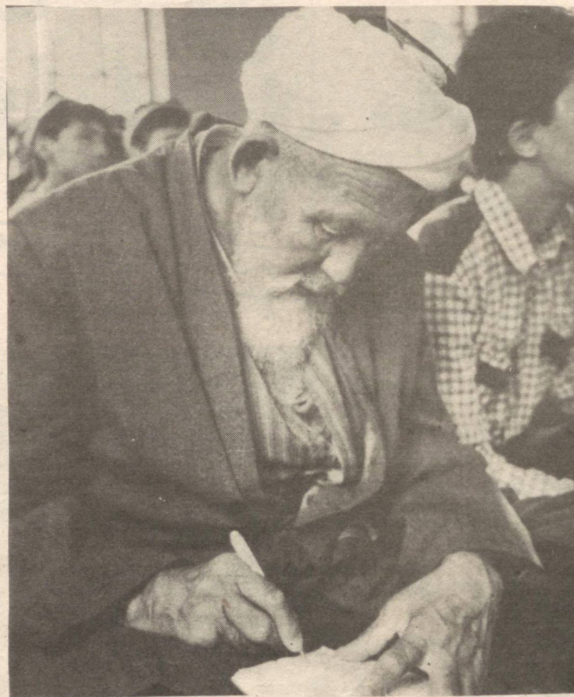
Урусия пойтахтида энди Ҳамдўстлик мамлакатларидан борган беморлар бепул даволанмайди. Жумхурият соғлиқни сақлаш вазирлиги вакилининг айтишича, биргина педиатрия институти клиникасида даволанмоқчи бўлган ўзбекистонлик ғўдак учун қардошларимиз кунига 721 сўм сурашмоқда. Бунга ташхис қўйгунча бўладиган сарф-харажатлар кирмайди.

ҲАВАСИ КЕЛИБДИ

Ҳовлимизда бир нечта курка бор. Урғочилари курк бўлиб, тухум босди. Орадан уч-тўрт кун ўтган... ёлғиз қолган эркак курка ҳам катакда тухум босаётганини кўриб қолди. Шунча ҳайдаганимиз билан у ниятидан воз кечмади. Парранда бечора қарши тоифа вакилларига тақлид қилиш кўргулик эканлигини қаёқдан билсин, деб ёздади қашқадарёлик товўқбоқар мухбиримиз Норкул ТИЛОВ.

ҚИМИЗЛИ ВА ОШЛИ КОНФЕРЕНЦИЯ

Утган жума кунини Ғишткўприкда Ўзбекистон Ички ишлар вазирлиги ҳузуридаги моддий боёликларини олиб чиқиб кетишни назорат қилувчи давлат инспекцияси бош бошқармаси ходимлари матбуот конференцияси ўтказди. Милиция ходимлари амалга ошираётган шарафли ишлар қайд қилинди. Конференция олдидан журналистлар қимиз ичиб, ош едилар. Лекин анжуманда «Оила ва жамият» мухбири қатнашгани йўқ.

ДУНЕНИНГ ТАШВИШЛАРИ

Суратчи: А. ТУРАЕВ

Хат

«САДОҚАТ»

Мен «Оила ва жамият» рўзномасига ўтган йили обуна бўлганимдан афсусланмадим. Мақолаларида «нимадир» бор. Тили ширин, ўқувчини ўзига торта олади. Айниқса, унутилаётган сўзларнинг ишлатилаётганлиги мени қувонтирди. Рўзномадан халқчил фикрлар кутгандим. Адашмаган эканман. Йилнинг қолган ойлари учун ҳам 39 сўм тўлаб, қайта обуна бўлдим. Рўзнома мухлислари-

нинг ишончини йўқотмайди, деб ўйлайман. Асакалик муштарий — Умаржон АБДУЛЛАЕВ.

«Оила ва жамият» — менинг маслакдош дўстим. Уни орзиқиб кутаман. Ишдан чарчаб қайтганимда чарчогимни босади, оила давра-сида мириқиб ўқиймиз. «Оила ва жамият»га кейинги олти ой учун ҳеч сўзсиз обуна бўлиб қўйдик. Рўзнома саҳифаларида «теша тегмаган» мавзулардаги мақолаларни кутамиз. Мухлиснингиз Мастура ҚОДИРОВА, Фарғона вилояти, Охунбобоев тумани.

ТОШПЎЛАТ МАМАН

Бу киши ҳар доим шошиб-пишиб юради. Дунё кезади — тижорат ишлари билан шуғулланади. «Утар-кетар» чоғлари тахририятимизга бирров киришни унутмайди. Бир дунё хабар топиб келади. Бу гал ҳам ҳаяжонлиб кириб келди.

Бу муслим газетамизнинг феврал ойн сонларидан бирида сиз азиз муштарийларга таништирганамиз «Иштихонлик савдогар» — Тошпўлат Маман эди.

Едингида бўлса газетамизнинг 19-сонидан «Бу дунёга сиғмай қоламан» номли хат эълон қилган эди. Унда марғилонлик Маҳсудохон Музаффарова болаликдан оғир хасталик асорати азоби-ни чекиб келаётган Носирхон исмли йигитга ҳамдарад, суянчиқ бўлайин деб турмушга чиққанлиги, тақдир 1990 йили бу оиланинг бошига яна бир кулфат туширгани — эри фалокат туфайли бутунлай тўшаққа миҳлиниб қолгани ҳа-

қида ёзган эди. Ногиронлар аравачаси олиш учун қўли калталиқ қилаётгани, яхши одамлардан кўмак беришни сўрагани. Мухлисизми Тошпўлат Маман хатни ўқибди-ю, ногиронлар аравачасини (раҳматли отаси фойдаланган) олиб, ўша кунини йўлга чиқибди. Марғилонга бориб, дардмандларнинг ҳолидан хабар олиб қайтибди. Бу хабарни эшитиб, ғоят таъсирландик. Гап анқонинг уруғидек бўлиб кетган беш-олти минг сўмлик ҳориж аравачасида эмас. Шўқри, меҳроқибат ҳали ўртамиздан кўтарилмаган экан. Ахир дардманд бир инсонни йўқлаш: ундан кўнгли сурашдан-да улўғ савоб борми!!

«БИЗДА ОЧАРЧИЛИК БЎЛМАЙДИ»

ЧИРОҚЧИ ТУМАН ҲОКИМИ РАШИД НОРБУТАЕВ БИЛАН СУХБАТ

— Чироқчи қадимий маскан, — дейди Рашид ака — унинг ўз урф-одатлари, аҳолисининг ўзига хос яшаш тарзи, анъаналари мавжуд. Айни пайтда туманда 203 минг аҳоли яшамоқда. Шунча одамни озиқ-овқат ва бошқа энг керакли кундалик маҳсулотлари билан таъминлаш ҳазиллаш иш эмас. Бугунги бозор иқтисоди, қимматчилик замонида фуқароларнинг қийналиб қолмаслиги, уларнинг эртанги кунга бўлган умид-ишончларини сақлаш, ишга яроқли одамлар кучидан туманимиз халқи манфаати йўлида унумли фойдаланиш — бизнинг бош ташвишимиздир.

— Демак, сизларда озиқ-овқат муаммоси йўқ...

— Яқинда туман таъминоти бўйича мутасадди бир ташкилот бошлиғини қақириб сўрадим: Яна қанча вақтга етадиган озиқ-овқатимиз бора? У ҳисоб-китоб қилиб худ-до хоҳласа ун, ёғ, гуруч, чой ва бошқа энг зарур маҳсу-

лотларимиз ҳали анчага бемалол етади. У ёғи ёз, янги галла ҳосили, мева, сабзавотлар чиқади, деди. Кўнглим бироз таскин топди. Ахир, одам уйида нималар борлиги ва уларнинг қанчага етишини мўлжаллаб яшаса, ишида унум бўлади-да.

Айтиб қўяй, бу йилги галла ҳосилидан кўнглим тўқ. Ҳозир 76 минг гектардаги галла майсалар баҳорнинг серёғин келганлиги туфайли яхши ривожланмоқда. Насиб этса, юз минг тоннадан ортиқ дон олишни мўлжаллаяпмиз. Туманда яшаётган ҳар бир одам бошига юз килодан бугдой тарқатишни ҳозирдан режалаб қўйдик.

— Пахта, бошқа экинлар даромади ҳам ёмон бўлмагандир!

— Шундай. Утган йили 34,5 минг тонна пахта йиғиштириб олгандик. Юз миллион сўмга сотдик. Ҳали 1,5 минг тонна толамиз турибди. Уни 150 миллион сўмга сотишни мўлжаллаяпмиз. Балки, ун-

дан ҳам ошиқ бўлиши мумкин. Ҳозир ҳўжаликлариимизнинг иқтисоди ёмон эмас. Биргина Ворошилов номли давлат ҳўжалигида шу пайтгача 8 миллион сўм аҳолига муқофот тарзида тарқатилди. «Кўкдала», Файзулла Ҳўжаев номли давлат ҳўжаликларида ҳам одамлар катта даромад олишяпти. Сотидан тушган пулнинг 20 фоизини одамларга берамиз. Гапнинг очиғи, чироқчиликлар ҳозирги оғир аҳволда ҳам жуда қийналиб қолишгани йўқ. Аҳолининг шахсий чорва моллари бор. Дон, сут, қатик, мева, сабзавот ўзларидан чиқади.

Сизга бир воқеани айтай. «Қалқам» давлат ҳўжалигиде Лангар деган қишлоқ бор. Наврўз кунлари бордим. Ишонасизми, дастурхонга бир юзу йиғрма беш хил таомин тайёрлаб, номини ёзиб қўйибди. Хурсанд бўлиб, одамларга айтиб юрибман: асло қўрқманглар, бизда ҳеч қачон очарчилик бўл-

майди, шунча хил овқати бор халқ оч қолиши мумкинми?! Яна бир гап. Ҳозир кўп ташкилотлар ва одамлар бизга ер сўраб келишяпти. Ерга меҳрини бериб ишлайдиганлар кун сайин кўпаймоқда. Демак, одамлар ернинг бит-мас-туганмас хазина эканини ва у асосий тирикчилик манбаи эканини тушуниб етмоқдалар. Бу яхши, албатта.

— Рашид ака яқинда «Эрк» газетасида сизни Ворошилов номли давлат ҳўжалигида одамлар эккан 300 гектар ердаги галлани ҳайдади юборди, деб ёзди. Шу воқеани кенгроқ шарҳласангиз! Аслида нима бўлганди ўзи?

— Туғри, ёзишди. Мутахассис бўлмаган оддий одам ҳам ерга вақти-вақти билан дам бериб туриши лозимлигини англайди. Галла майдонларига ҳам ҳар уч йилда бир марта дам бериш керак. Чунки, ёввойи ўтлар кўпайиб, ернинг ҳосилдорлиги камайди, галланинг нави бу-

зилади. Буни бизда қора шудгор дейишади. Яъни баҳорда барча ёввойи ўтлар уруғи кўкариб чиққан пайтда ер қора шудгор қилиб ташланади ва ёзи билан иссиқни еб, пишиб ётади. Қузда галла экилади ва у майдон йил қўрғоқчилик келган пайтларда ҳам энг камида гектаридан 15 центнердан кам ҳосил берибди. Бу йил туманимиз бўйича 28 минг гектар ер қора шудгор қилинди.

Юқоридаги ҳўжаликларда эса раҳбарларнинг етарли назорат қилмасликлари туфайли баъзи бир ерларда ўзбошимчалик билан давлатнинг галла майдонларига экин экиб юборганлар. Мутахассислар текширув ўтказди, айбдорларни жазолашди, албатта. Лекин биз қора шудгор учун қолдирилган жойларга нўхат, ловия, кунжут, полиз экинларидан аҳоли ва ташкилотларнинг истаганча экишларига рухсат берганмиз. Чунки, булар галланинг ҳосилдорлигига кўп таъсир кўрсатайди. Ҳали ҳам бу экинларни экишга вақт бор. Марҳамат, талабгор бўлса берамиз.

Норкул ТИЛОВ

Факултетдаги коридорнинг бир бурчида «ошиқ-машуклар»нинг бугунги тил билан айтганда, «разбор» қилаётганларининг устидан чиқиб қолдим. Уларнинг ҳар иккиси ҳам бир-бирига «сен» деб мурожаат қилар, ҳар иккиси ҳам бўйинларини олдинга қўзиб қақчайган, иккиси ҳам ғолиб келиш ниятида бир-бирига гап бермай валдирайди. Худди шу кунларда мен «Ўтган кунлар»ни такрор мутолаа қилаётган эдим. Бехитёр асар ва ҳаётнинг юқоридagi қаҳрамонларини солиштирдим, аммо, албатта, бу ишнинг уddасидан чиқолмадим. Чунки, одатда бир-бирига яқин келадиган икки нарсa муқояса этилади, узоқларига эса ҳожаат йўқ. Ишонмасангиз, ўзингиз уриниб кўринг. Гап Отабек ва Кумуш ҳақида:

«...Бириси ҳам сўзлай олмас, фақат термулишар эдилар, неча дақиқагача шу ҳолда бўлдилар. Ниҳоят, Кумуш кулги аралаш кўзига ёш олди.

— Сиз қочқоқсиз!— деди.

— Сиз.

— Мен?

— Сиз қувлоқсиз.

— Ажаб қиламан,— деди Кумуш ва шапалоги билан эрининг юзига, секингина уриб қўйди.

— Бу ёққа ҳам.

— У ёққа Зайнаб урсин!

— Зайнабнинг урушга ҳаққи йўқ!

Кумушнинг юзига ҳалигача кўрилмас бир шодлик ўйнади:

— Тўғри айтасизми?

— Тўғри айтаман.

— Мана бўлмаса,— деди

Отабекнинг иккинчи юзини ҳам силангандек қилиб қўйди. Яна кулимсирашиб, термулишиб қолдилар.

Мана сизга икки йил нене азоб-уқубатларга дучор бўлган Отабек ва Кумушнинг «уришиш»лари. Қандай чиройли ва ёқимли «жанжал»! Бу уришишдан уларнинг ўзлари ҳам, воқиф бўлган кишилар ҳам фақат завқ оладилар. Узгача бўлиши мумкин эмас, чунки уришишда ҳам «уришиш» бор. Менимча, инсон гўзал тарбия кўрган ва мустақкам эътиқод

«ЎТГАН КУНЛАР» ҚАЙТАДИМИ?

бўлса, шунинг ўзи кўп нарсаларни белгилайди. Тарбия ҳамма нарсa бўлмаса-да, унда ҳамма нарсa бор. Буни ёрқинроқ идрок этиш учун Отабек ва Кумушнинг тарбияланган муҳитига эътибор қилинг.

Эсланг, Марғилон. Отабек ва Кумушнинг биринчи учрашуви. Уларнинг учрашган нигоҳлари ғайри ихтиёрий равишда бир зум бир-бирида тўхтаб қолади. Бу нима! Беҳаёликми. Йўқ, асло. Бу ҳолатни ҳис қилган зот бизни албатта англайди, ўзгалар учун эса ортиқ тушунириш сўзимиз йўқ. Чунки, бефойда.

Хуллас, Кумуш уйга кириб кетди ва Отабек қанча кутмасин, бошқа кўринмайди. Назаримда, мана шу бошқа

кўринмасликда жуда катта маъно бор. Аввало, шарқоналик, қолаверса, қизлик гурури, ҳаёси яширин. Буларнинг ҳаммаси Кумуш оиласининг, бу ерда ҳўкм сургaн муҳитнинг, таълим-тарбиянинг меваси.

Отабек «ота-она вазифаси» билан Тошкентдан Марғилонга тушади. Лекин «ўз вазифаси» ҳақида ҳеч кимга ҳеч нарсa айтмайди, айтолмайди. Чунки, Кумушга бўлган муҳаббатнинг беҳадлиги билан бир қаторда Отабекнинг тарбияси ҳам юксак эди, қола-

верса, унинг вужудида отаси Юсуф ҳожининг покиза қони оқар эди.

Отабек Марғилонга бироз кечикиб келади. «Кумуш қорча оху кўзларини тўлдириб, бунга қаратиб олган, ўрнидан турди-да ичкари ҳовлига бурилиб кета бошлади. Бурилиш маъносига Отабек аллақачон тушуниб қолган, бу ўзининг кечикиб, ўзи зориктиргани учун».

Бу мисраларни ҳайратсиз ва завқсиз ўқиш мумкин эмас. Чунки Кумушнинг бу ердаги ҳаракатлари бениҳоя нозик. Унинг, ҳатто аразида ҳам ажаб бир гўзаллик бор, болаларча мусоффолик, эркалик бор. Назаримда, буни шарҳ қилиш эмас, фақат тушуниш, ҳис қилишгина мумкин.

...Кумуш ва Отабек «яширинча» учрашишда, суҳбатлашишда.

Кумуш ўзини қутқариб ўрнидан туради:

— Яхши қолинг!

— Нима бўлди сизга, қаёққа борасиз?

— Марғилонга.

— Бугун кеч бўлиб қолди, эртага кетарсиз?

Бу сўздан кейин Кумуш маъза қилиб кулади. Менинчак, кўнгилдаги болаликни ҳис қила оладиганларни ҳеч бири бу сўзни ҳўмрайиб қабул қилмайди, балки қотиб-қотиб кулади, завқланади. Ахир, Отабекнинг жавоби ҳақиқатдан ҳам бошқача. Марғилондан от-аравада ўн беш кунлик заҳматли, оғир йўлни босиб Тошкентга келар эмишлару, бир кун ҳам турмай орқаларига жўнар эмишлар. Ахир Кумуш чопар эмаски, келиб-кетса, ҳатто, чопарлар ҳам озроқ дам олишган. Отабекнинг қандай йигит эканлигини биламиз. Шундай йигит Кумушнинг алдовларига лаққа ишониб ўтирибди ва илтижо қилапти: «Бугун кеч бўлди, эртага кетарсизлар?». Бу нимадан! Соддаликданми? Йўқ. Бу Отабек кўнглининг бола кўнгли каби мусоффолигидан, беғубор ва бегаразлигидан.

Кумушнинг беғуборлиги ўлим исканжасида ҳам уни тарт этмайди.

«Кумуш жомга кўзғолди. Отабек келиб қўлтиқлади, ҳожи ҳам унинг бошини тугди. Бу гал қусуқ қонга айланган эди, буридан ҳам бир неча томчи қон оқди. Қусиб ётган, кўзи яқираб очилиб

кетди ва теварагига бетоқат қаради.

— Ойи... дада...— сўнгара— бегим!— деб ингради. Эрининг юзига юзини қўйди, уялгансимон кўзини юмди.

Наҳотки... наҳотки Кумуш ўлди? Бироқ, нега у ўлаётми, «уялгансимон кўзини юмди»? Нега бошқача қилиб юммади? Менинчак, мана шу даҳшатли лаҳзалардаги Кумушнинг биргина ҳаракати — «уялгансимон кўзини юмди» унинг Кумуш бўлиб қолиши учун етарли эди. Ахир, ҳолатни эсланг, Кумушнинг кучли заҳар таъсиридан ўзини йўқотаёзгани, ичи ёнади, ўртанади, оғриди, ҳеч нарсa қилмоққа қуввати йўқ, ундаги мавжуд қудрат ўлмоқчигина етади. Аммо у шундай пайтда ҳам ота-онасини ёдга олади, кейин Отабекни... унинг юзига юзини қўйди, уялгансимон кўзини юмди... Чунки шу асно улар ҳузурида Юсуфбекхожи ва Ўзбек ойм бор эдилар. Кумуш эса шундай даъда, оғриқ ва азоб қўршовида жон бераётми ҳам қайнота, қайнона олдида эрининг юзига юзини қўйгани учун уялди, уяла олди...

Шу лаҳзадаги Кумуш уялгансимон оймилган кўзлари учун пойига тиз чўкиб тавоб қилмоққа юз қарра аргизулкидир. Сиз эса бугун кўчада, ҳонадонлардаги ошик-машукларни — Отабек ва Кумуш нигоҳида кузатинг. Уялаяпсизми?

Улуғбек АБДУВАХОБ,
ТошДД ўзбек филологияси
факултетининг 4-курс толиби

БОЛА ИСМИ БИЛАН ТУҒИЛАДИ

Шоир Абдулла Ориповнинг қуйидаги сатрлари диққатимни тартади: Ҳаёлимга келар гоҳ ғалат бир гап, Гар уни эл аро сўйлаб юрмасман. Билмам не боис, билмам не сабаб, Исминим бировга раво кўрмасман.

Улуғ отдошларим мақоми юксак, Мен шоғирд эрурман, гарчанд уларга, Ҳар нечук, бир гапни айтмоғим керак, Осон бўлмаган ҳеч Абдуллаларга.

Абдуллалар тақдиринга назар ташласак чиндан ҳам шундай эканлигига ишонч ҳосил қиламиз. Бу ўхшашилик сири нимада экан? Исмда қандайдир бир илоҳий куч, сеҳр, сир яширинмаганимкан? Утмиш меросига, панду насихатларига қулоқ солсак, қақалоқ туғилганда олдин танаси обдон текшириб кўрилиши, кейин ой, кун, ҳаттоки дақиқаларни ҳам ҳисобга олиб исм қўйилиши керак. Исм бола организмнинг ҳамма талабларига жавоб бермаса, ёмон таъсир кўрсатиши

мумкинлиги ҳам уқтириб ўтилган. Утмишда исмин аша шу илмдан хабари бор одамлар қўйишган. Туғилган кунига қараб Чоршанба, Жуманазар, Жамагул, Бозор, ойига қараб— Ашир, Қурбон, Рамазон деб исм қўйишлар ёки узоқ вақт кўнгилга туғиб юриш, қалбдан покланиб илоҳий кучга айлانган ниятлар туфайли Худойберди, Ётамберди, Турсун, Уғиллой, Улмас, Ўхтақсин, туғилган шароитига қараб Йўлчи, Тўйчи, Тўйбой, туғилишдаги ҳолатига қараб Машраб, Аваз, Ғулол, Парда, жисмидаги белгисига қараб Холмўмин, Холмурод, Холниса, Холбек, Ойхол, Норхол, Анора, Тожи, Нортोजи, Қўшок, Олтибой, Ортиқ каби исм қўйишлар бежиз бўлмаган. Ҳеч қандай белгиси, ой ҳамда кунни шарт бўлмаган ҳолларда эса шу болаларга оғирлик қилмайдиган, шунда ҳам барибир нимасдир эътиборга олинган ҳолда исм қўйиш— ёмон бўлмаган албатта.

Ҳозирги одамлардаги касалликлар (экология, ишнинг ёмон шароитда-

лиги ва ҳоказолар билан бирга) исмга ҳам боғлиқ эмасмикан? Ахир, бегона исм қўйилган боланинг умри қийин ҳолда ўтиши, ҳаттоки ҳаётдан кўз юмиши мумкин. Буни шу кеча-кундузда ҳам кўпчилик биламайди! Кейин умр бўйи дўхтир деб, табиб деб, юғурдадилар. Фарзандим, жигарим, деб бор будини сарфлайдилар. Кечикиб ҳотамтойлик қилишда-ю, лекин исм қўйилаётганда ҳасислик қилишда. Ўтмиш гўдакнинг мурғак танаси туғилган ойн-ю кун, дақиқаларини, белгиларини айтиб турганини кўрмайдилар ва эшитмайдилар. Ҳолбуки, замонасозлик қилмасдан, табиат қонуналарига эътибор қилиб, илоҳий кучларга имон келтиришса-да, гўдакнинг ўз исмини қўйсалар, яхши бўларди. Мурғак гўдак неча ўн йиллаб, ҳаттоки, умр бўйи қийналмаслиги мумкин эди. Баъзиларга исм енгиллик қилиши ҳам кўпчиликка сир бўлмаса керак.

Бир таншимизнинг уч яшар ўғли ўзидан ўзи қотиб қоладиган бўлиб

қолди. Анча юғур-юғурдан кейин бир билимли кишига кўрсатишганда, китоб кўриб, исми енгил, унга икки исм қўйиш керак, деди. Болага туғилган кундаги ҳолати сўраб-суриштирилиб, китоб кўриб, мос исм қўйилди. Бола ҳеч қандай дори-дармонсиз оёққа туриб кетди. Бир киши эса ўғлининг хур-хурлаб юришига қараб исминини ўзгартириб, мос исм қўйди. Боланинг димоғи очилиб кетди.

Ҳа, исмларда гап кўп. Сири, хосияти чексиз. Амрикода исм билан шуғулланувчи махсус фан, олийгоҳ ишлаб турган бир пайтда биз ақалли ўз исм қўйиш меросимиздан фойдаланмаямиз. Бизнинг шу кунги таназзулга юз туттишимизга, аро йўлда дармонсиз бемордек дилдираб қолишимизга бу каби хатоларимиз ҳам сабаб эмасмикан!?

Чор АҲМАД,
Тош ДД толиби

Бир куни

Бир куни қўшни Қирғизистоннинг Қизилқия шаҳрида гуруч сотиб турган эдим. Кимдир мени ўн беш қадамлар чамаси узоқда кузатиб турарди. Бир оздан сўнг олдимга келди, қўл бериб кўришдик. У мендан исм-шарифини сўради, ўзини таништирди. Кейин: «Сиз бугун уйга кеч қолдингиз, соат 5 бўлди, яхшиси бизникида қолинг» дея илтифот кўрсатди. Мен ун-

ЎЗИМДАН НАФРАТЛАНДИМ

га раҳмат айтиб, бошқа сафар, дедим, ёнимдаги пулдан хавотирланиб. Унинг кўриниши турмуш ташвишидан эзилган, бечора одамни эслатар эди. Кейин яна гап қотди: «Сиздан бир илтимосим, пулингиз бўлса менга 500 сўм қарз бериб туринг, ҳозир жуда қийналиб қолдим, колхоз «отчёт» бергани йўқ, болаларим, онам, хотиним менга қараб турибди. Пулингизни

бир ойда қайтараман, мана паспортим гаровга», деди. Мен унга ишонмай, пулим бўлса ҳам, йўқ дедим. Ахир, менинг ўзим ҳам бундан бир ой олдин бир сўмга зор эдим, лекин бировдан пул сўраганим йўқ-ку!..

Хуллас, ўша йигит яна: «Ундай бўлса беш сўм бериб туринг йўл кирага», деб қолди. Мен унга икки сўм бердим. Йигит хурсанд бўлганича раҳ-

мат айтиб, йўлига равона бўлди. Орадан икки ой ўтиб, яна гуруч сотгани борсам, кимдир чақириб қолди. Қарасам, ўша йигит, раҳмат айтиб олган икки сўм пулни қайтариб беряпти. Шу пайт ўзимдан нафратланиб кетдим, ўшанда сўраган пулини бермаганимга...

Сойибкамол МАДАЛИМОВ
Охунбобоев тумани

ЭЪЛОНЛАР — ТЕКИН

Матбуот, радио ва ТВда эълон бериш сўнги ойлар ичида 10—15 баробар ошиб кетди. Ана шундай шароитда биз ўз мухлисларимизнинг хусусий эълонларини текинга чоп этишга қарор қилдик. Марҳамат, ким биландир танишмоқчи, нимадир сотмоқчи, топмоқчи, кимгадир ёрдам бермоқчи, ёрдам олмақчи, ўз хизматингизни таклиф этмоқчи бўлсангиз, бизга ёзиб юборинг. Ишингиз тезда юришиб кетади. Манзилимиз: 700029. Тошкент — 29. ГСП. Намойишлар хиёбони —1. «Оила ва жамият».

ЕШЛИК

Суратчи: А. ТУРАЕВ

«ОРОЛ — ОНА — БОЛА»

«У фақат қичқирар:
Бундоқ бўлмайди.
Алам билан ёш тўқар,
Унинг кўз ёшидан Орол
тўлмайди.
Фақатгина ер бўлар
шўрроқ...»

Шоирнинг аччиқ киноясида жон бор. Орол фожияси юзага чиққандан бери қанчадан-қанча конференция, симпозиумлар, баҳо-мунозаралар бўлмади, дейсиз. Афсуски, уларнинг кўпини фойдалик даражаси «нол»га тенг бўлиб қолаверди. Жумхурият хотин-қизлар қўмитасининг «Орол — Она — Бола» хайрия дастурини ўтказишни режалоштираётганини эшитиб, кўнглимда минг ғаштоб билан қўмитага йўл олдим. Мени қўмита раисининг биринчи муовини Дилбар Гуломовна қарши олди.

— Дилбар опа, хайрия дастури нималардан иборат? Уни қандай ўтказишни мўлжаллаясанлар?

— Аввало, дастуриимизни қисқа муддатга эмас, икки-уч йиллик қилиб ўйлаш-

нимизни айтиб ўтмоқчиман. Шу йилнинг 23 май куни Алишер Навоий номли театрдан ўтказилган кимошди савдоси ва хайрия концерти билан унинг биринчи босқичи бошланди. Кимошди савдосига давлат ва тижорат молларидан иборат ноёб матоҳлар қўйилди.

Концертда эса «Баҳор», «Лазги» дасталари, Олмагон Хайитова, Раҳматжон Курбонов, Маҳмуджон Азизов, Олимжон Орифжонов каби эл севган санъаткорлар қатнашдилар. Мен уларга қўмитамиз номидан миннатдорчилик билдираман.

— Ким ошди савдоси ва концертдан қанча маблағ тушди?

— Жами ўн минг сўмдан ортиқ. Мен бунга корхона, кооперативлар ўтказган маблағни қўшмаяман.

— Ҳомийлар ҳам борми?

— Албатта. Хотин-қизлар қўмитасининг бир ҳовуч маблағига нима ҳам қилиб бўларди, дейсиз? Ўзбекистон Касаба уюшмалари иттифоқи, Рассомлар уюшмаси, «Карвон» биржаси дастурни амалга оширишда қўмаклашажакларини билдиришди. Бошқа йирик корхона, кооператив, биржаларга ҳам дастурда қатнашишлари-

ни таклиф қилиб, тат ўйладик. Дастури-миз фақат жумхурият доирасида чекланиб қолмайди. Хамдўстлик давлатлари, чет элдаги аёллар уюшмаларидан ҳам меҳмонлар кутялмиз.

— Тушган маблағни нималарга сарфламочисизлар?

— Асосан болалар овқатини тайёрлайдиган технологик қурилмалар сотиб олишга. Биласиз, ҳозир болалар озиқ-овқатини топиш муаммо бўлиб қолди. «Малиш», «Малютка» деганлари бўларди бир вақтлар. Ҳозир шулар ҳам йўқ.

Болалар уйларини, шифохоналарни таъмирлаш, суви тозалаб берадиган асбоб-ускуналар харид қилиш ниятимиз бор.

— Кейин-чи? Хафа бўлманг-ку, кўпгина хайрия тadbирларида бир-икки иш қилишадими, шу билан...

— Дастури-миз ундайлардан бўлмаслигига ишонаман. Юқорида айтганларимдан ташқари, ёз ойларида Орол ва Орол бўйида яшовчи болаларни катта гуруҳини қардош жумхуриятлар, чет элларга олиб бориб даволатишни ҳам ўйлаб қўйганмиз. Умуман, ижтимоий-иқтисодий борица ишни охиригача етказишга ҳаракат қиламиз.

АЗИЗ СУХБАТЛАШИ.

Бир куни Абдумўмин Абдуҳошимовнинг уйига кўшини кириб келди. Одатдагидек ҳамма билан қўл бериб кўришди... Чиқиб кетаётганда эса Шапогат (Абдумўминнинг хотини)нинг елкаси дан астагина ушлаб, «Она-жоним, хайр» деб чиқиб кетди. Бунни кўриб ўтирган ширакайф эр «Нега бегона сенга қўл тегдиради?» дея жанжал бошлади... «Энди сени ўлдираман» деб ичиб келиб қилди тўполанг. Айбдор кўшни келиб узр сўраб кетмагунча тинчимади. Кейинги куни эрталабданоқ «оқбола»ни юмалатгач, яна хуружини бошлади. Эрининг вазоҳатидан кўрққан Шапогат болаларини олиб, уйга бекинди. Абдумўмин деразани синдириб, кўшотарнинг тепкисини босди. Уқ ўн яшар қизи — Шоҳиданинг қорнига тегиб, ошқозон, қоражигар ва йўгон ичагини оғир яралади.

Чинқирик, йиғилардан хушёр тортган ва кейинчалик суд курсисига ўтирган Абдумўмин пушаймонларининг ҳаммаси бефойда.

АСТА

УШЛАГАН

ИЧЕ

«Рашк имондандир» деган ҳадис бежиз айтилмаган. Лекин, ўз рашикни ароқнинг кучига аралаштириб яамон қиладиган эркак эркакми? У хотинини номаҳрамдан рашк қилди, бегона нигоҳ ва қўлларнинг тегишидан асрамоқчи бўлди, дейлик. Лекин, сал жаҳдликиса, ароқнинг қувватидан либос қиядиган шахсни имонли деб бўладими?

«Онажоним хайр» деб бировнинг аёлини елкасидан «аста ушлаб» чиқиб кетган кўшни қариндошининг «фаросати»ни ҳам айтиб ўтган маъқул. Хайрлашишда қўлни кўксига қўйиб, қўл теккизиш у ёқда турсин ҳатта нигоҳини ҳам ерга тикиб, «Хайр, омон бўлинглар» дея сал бош эгиб, чиқиб кетса ододдан бўлмасмиди? Аёлининг елкасидан «аста ушлаш» шартмиди? Бу унинг муслмончиликдан беҳабар эканлигидан далolat беради.

Қолаверса, Шапогат ҳам бегона қўл тегиши билан сал сесканганини билдирса ҳам бўларди-ку! Утириб суҳбатлашишганда муомаласидаги ҳаё, одобни маълум бир чегарада сақлаб турганида, қўшни қариндошининг унинг елкасидан ушлашга ҳадди сифармиди?

Бу уч кишининг айби ва хатоси билан норасида бегуноҳ гўдак жабрланди. Кўнгиллар синди. Абдумўмин қамалди...

Жўра ТОЖИ
Тошкент

Узингизни синаб кўринг

ОИЛАНГИЗ ТИНЧМИ?

Тўғрисики айтинг, сиз жиддий масалалар устида тез-тез бош қотириб турасизми? Масалан, оилавий муносабатлар ҳақида. Балки ҳаётингизда қандайдир ўзгаришлар содир бўлгандир? Узингизни текшириб

кўришни истасангиз, эрингиз (хотинингиз) билан биргаликда қуйидаги саволларга жавоб беринг. Шундан сўнг натижаларни таққосланг.

1. Ҳаётингизда яна бир марта умр йўлдошингизни танлаш имконияти туғилиб қолса, сиз яна ҳозирги жуфти ҳалолингизни танлармидингиз?

- а) асло;
б) ўйлаб кўрган бўлардим;
в) ҳа.

2. Сизга янги-янги одамлар билан танишиш хуш ёқадими ёки эски дўстларингизни афзал кўрасизми?

- а) эски қадрдонларим кўпроқ хуш ёқади;
б) мени янги-янги танишувлар ва одамлар кўпроқ ўзига жалб қилади;

3. Сизлардан қайси бирингиз оилада кўпроқ бандсизлар?

- а) эрим (хотиним);
б) табиийки, мен;

4. Пул ҳақида фикрингиз қандай?

- а) бу муҳим масала, афсуски пул доим етишмайди;
б) пулнинг етишмаслиги яхши оилавий муносабатларни ҳам издан чиқариб юбориши мумкин.

5. Эрингиз (хотинингиз) сизни қандай қадрлайди?

- а) қадрламайди;
б) мендан миннатдор бўлиб юриши керак;
в) менинг ўзим уни қадрлайманми?

6. Сизнинг ташқи қиёфангизга

эрингиз (хотинингиз) эътибор берардими?

- а) мендан доим қандайдир камчилик топади;
б) менинг нимани кийишим ва қандай кўринишим уни асло қизиқтирмайди;

7. Уйдаги хўжалик ишларидан розимисиз?

- а) унча-мунча розиман;
б) розиман;
в) бу нарсани хўжалик деб атаб бўлмайди.

8. Сиз билан эрингизнинг (хотинингизнинг) ота-оналари билан муносабатларингиз қандай?

- а) улардан йироқроқ юришга ҳаракат қиламан;
б) уларга ҳурмат билан муносабатда бўламан;

9. Байрамларни ва бўш вақтларингизни оилангиз билан бирга ўтказишни ёқтирасизми?

- а) бошқача тасаввур ҳам қила олмайман;
б) менга барибир;

10. Ўз уйингизни яхшилашга, ҳашаматли қилишга интиласизми?

- а) бундан бошқа муҳим ишларим ҳам кўп;
б) ҳа, имкониятим бўлди дегунча;
в) баъзи-баъзида бундай қўлдан кўчмас.

ҲИСОБЛАНГ:

Саволлар:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

а) 3 2 1 3 3 2 2 3 1 3
б) 2 3 3 1 2 3 1 2 2 1
в) 1 1 2 2 1 1 3 1 3 2

Жавоблар: 21-30 очко. Фикри-мизча, сизларнинг оилавий ҳаётларингиз унчалик жойида эмас. Сизларнинг биргаликдаги ҳаётларингиз қийин ва ҳавас қилиб бўлмайдиган даражада. Бир кун келиб эрингизнинг [хотинингизнинг] бардоши тугаб қолмасмикин!

15-20 очко. Умуман айтганда, оилангиздаги муносабатлар анча жойида. Баъзи-баъзида бўлиб турадиган келишмовчиликлар охири-охирида оилани мустаҳкамлайди. Ҳар қалай, имконияти борича, бундай муносабатларни суистеъмол қилмангизлар.

14 ва ундан кам очко: ташқаридан қараганда сизларнинг никоҳингиз идеал кўринишда. Сизлар бир-бирларингизни кўзларингизга қараб тушунасизлар. Лекин... Тўлиқ мукаммаллик ҳам вақти келиб зериқтириши мумкин. Нима деб ўйлайсиз, ҳаётингизга баъзи бир ўзгаришлар киритсангизлар зарар қилмасди.

ҲАР ЭҲТИМОЛГА ҚАРШИ

Куруқ чойим узоқ вақт хушбўй сақлансин, десангиз чой қутига апельсин пўстининг бир бўлагини ёки ванил ташлаб қўйинг.

Ойнани ювишда совуқ сувга озроқ мато бўяйдиган кўк кукун (синка) қўшилса, ойна янада ярқираб кетади. Шунингдек, совуқ чой билан ҳам ювиш мумкин.

Қофе қайнатилган пайтда унга озгина туз ташланса, аянам хушбўй бўлади.

Сирланган кастрюлингизни узоқ вақт хизмат қилишини хоҳлайсизми? Унда, ҳеч қачон иссиқ кастрюлни совуқ сувда чайманг.

ДИЛОРОМ тўплади

Дераза

ҚАМАЛГАН... ЯХШИ!

Қўшни Қозоғистоннинг Уст-Каменогорск вилоятидаги қамоқхоналардан бири эронлик ишбилармонлар билан қўшма корхона қуриш ҳақида шартнома имзолади. Корхона электропиталар ишлаб чиқаришга мўлжалланган. Шундай қилиб, маҳбусларнинг маоши қамоқхона қорувулларининг ойлигидан 2,5—3 баравар ошиб кетди.

Дарвоқе, машҳур ёш гвардиячилар шаҳри — Краснодарда истиқомат қилувчи пенсионер В. Геросименко идоралардан бирига ариза берди. Собиқ фронтчи-жангчи уйда олаётган нафақаси кун кўришга етмаётганлиги ҳақида ёзиб, турмада дурустроқ овқатланиш мумкинлигига шама қилган.

ҲОКИМНИНГ ДИПЛОМИ ҚАЛБАКИ ЭКАН

Волгоград вилоятининг Совет тумани ҳокими Лев Балфил ишдан — лавозимидан олинди. Унга қўйилган айблар бир талай. Хусусан, ҳоким жаноблари бир умр барча ҳужжатларнинг «маълумоти» деган бандига асос қилиб кўрсатган диплом қалбаки бўлиб чиқди. Озарбайжон нефть ва газ институти бу фактни тасдиқлади.

ОШМАДИ

«Бошқирднефт» бирлашмасида ишловчи масъул бир ходим ишга бироз кечикиброқ келган эди, бошлиқлар уни тушунтириш хати ёзишга мажбур қилишди. Ходим ёзди: «Айбимни тан оламан. Афсуски, ишга икки минут кечикиб келдим. Мени отишларингизни сўрайман». Аммо уни отишмади. Сабаби: ўқ етишмаётган эмиш.

ХОНИМЛАР САФАРДАН ҚАЙТДИ

Аҳли Бухоро шу кунларда кун сайин ошиб бораётган нарх-навоми эмас, балки бу қадим шаҳар заифаларидан бир гуруҳининг Туркияга қилган саёҳати билан боғлиқ можарони муҳокама қилиш билан банд. Саёҳат чоғида бухоролик нуфузли кишиларнинг рафиқалари — у қадар ёш бўлмаган уч нафар заифа истамбуллик маишатпарастлар билан танишиб қоладилар. Умуман тил топишиш-гач, истамбуллик жаноблар бухоролик хонимларга вақтин кўнгилхушлик билан ўтказишни таклиф қилдилар. Хизмат ҳақида эса видеомагнитофон ваъда берилди.

Баъзи жамшид хуфёна равишда камера билан суратга олинди. Туширилган кассетани жаноблар аёллардан бирига турк халқ лапарлари дея тақдим қилишди. Уйга қайтгач, бухоролик хонимлар лапарлар томошасига қариндош-уруғларини ҳам чорладилар. Сеансининг якуни қайғули бўлиб тугади: гарчанд шаъни таҳқирланган эр Отеллога айланиб кетмаган эса-да, шарманда бўлган аёл ўзини ўзи ўлдирмоққа ҳаракат қилди.

(«Собеседник»)

БОБОНИНГ УГИТИ

Эълонлар

Ешим 15 да. Бошқа вилоятлардан, қардош жумҳуриятлардан дўстлар орттиришни истайман. Бўш вақтларимда онамга ёрдам бераман, расм чизаман ва бадий китоблар ўқийман. Ҳинд кинофильмларига жуда қизиқаман. Сизчи! Мактубларингизни кутаман. Манзилим: 740000. Хоразм вилояти, Урганч шаҳри, Беруний кўчаси 38 уй 5 пр. Роза Раҳимбоева.

Севиб, севилиб турмуш қуриб, атиги бир ярим ой яшадик. Ичкилик ошимизга оғу солди. Ажрашганмиз. 22 ёшдаман. Фарзандим йўқ. Сирдарё вилоятида яшайман. Касбим — котибалик. Мени тушунадиган йигитни бахтли қилишга кўрбим етади. Мен кутаётган йигит диндор бўлса аянам яхши бўларди. Чунки, отам диндор, мўлла киши. «Оила-40»га мактуб йўлланг.

ТАБРИКЛАЙМАН

Хушовоз хонанда Оқунжон

Мадалиев кимни севиб қолганлигини айтмай муҳлис-ларини роса хуноб қилиб, қизиқлигини орттириб юборди. Мен ҳам бир гўзални севиб қолдим. Аммо яшириб ўтирмайман. Исмни ўзи каби гўзал — Дилфуза! Маҳбубам! Тугилган кунингиз кутлуг бўлсин. Узингиз билган ошмичи беқарорингиз. Андижон шаҳри.

Азиз тенгдошлар! Била-

ман, ҳаммаингиз «Охирги қўнғироқ байрами»ни мен каби орзиқиб кутдингиз. Сизларни шу беғубор байрам билан табриқлайман. Ҳаётда ҳеч адашмай, ўз йўлларингизни топиб олишингизни истайман. Тенгдошингиз Дилдора Муротова. Тошкент вилояти, Оққўрғон тумани.

1 июнь муҳтарам вақтида-миз Зевар Матмурод қизим ҳамда акам Баҳромжонлар-

нинг туғилган кунини. Уларга доимо сўхат-саломатлик, узоқ умр насиб этсин. Али-мардон Қиёмов. Қашқадарё.

Ҳурматли Умидаҳон она! Сизим бир кам 40 ёшингиз билан муборакбод этаман. Ижодингизга ривож, оилангизга хуш кайфият, тинчлик, хотиржамлик тилаб, қиёматли укангиз Шўҳратбек. Тошкент шаҳри.

Бу воқеа шаҳарлик қиморбозлар Жалол чапанидан ўч олмоқчи бўлиб атайин қишлоққа келган, аммо ғанимини тополмай, унинг беғуноҳ эшагини сўйиб кетган куз фаслида юз берганди.

Мен энамнинг тиззасига бош қўйганча, эртакка қулоқ тутардим.

— Тулки тилга кирибди:

Эй, кампири фирибгар,
Бу гапининг жони бор.
Хўрозингни мен едим,
Макиёнинг нечов бор?...»

Эртақ шу ерга етганда кимдир дарвозамизни зарда билан тақиллатди. Энам эртақни чала қолдириб, яланг-оёқ ташқарига йўналди. Мен унинг ортдан соядек эргашдим.

Дарвоза олдида гижинглаган қора тулпор минган Ҳамро Раҳимберди оёқларини узангига тираб, қамчи ўйнаётганича, дағдаға қилди:

— Ҳой, Улмон! Қизинг билан Мастурага повусқа борлигидан, улар меҳнат баталёнига жунаши кераклигидан сени огоҳлантиргандим. Айт, Баҳорни қай гўрга яширдинг?..

Энамнинг айтишича, инсонийликдан минг фарсах узоқда бўлган «йигит ўлғур» раиснинг мақсади маълум: холамини ва Мастура опани ҳеч қанақа меҳнат баталёни-маталёнига юбормоқчи эмас, шунчаки ўзининг кирдор ниятига эришмоқчи, холос.

Ўзини рўмоли учи билан пана қилган энам тўсатдан уввос тортиб юборди:

— Айланай раис бова, уч кун бўлдики, қизим дом-дараксиз: ердаям, кўкдаям йўқ. Изламаган жойим қолмади. Зарафшонга фарқ бўлдим, қоядан учиб ўлдим, бўрига ем бўлдим — билмайман. Отаси билан акасининг, қолаверса, кувимнинг урушда қон кечгани, катта қизимни кўмганим камлик қилувдимми?!

— Ҳа, шаллақи, қизингни яширганнинг етмагандек, бу ёқда ҳали тилим ҳам бор, дегин?! — Раис абжирлик билан от ёли узга энгашиб, энажонининг яғринига устма-уст қамчи туширди. — Мана сенга! Мана сенга!..

— Ҳой! — дедим сувлиқ чайнаётган отнинг жиловиға катталардек ёпишиб. — Урма! Ҳали катта бўлай, энажонини...

Шу чоқда мени мутлақо пайқамаган Ҳамро Раҳимберди мўндридан чиққан маймунини кўргандек, тааж-жубланди. Лаблири иршайди, елпигичдай башараси тумшайди... аммо

Щерали СОКИН

қайтиб на энамни ва на мени қамчилашга ҳадди сиғди.

— Бу... анови Нурмат галварсининг зумрашасими? — лаблари гезарган раис беҳад ўсал бўлиб, отнинг жилловини ортга бураркан, панг товушда тўнғиллади. — Ит эмган.

Энам хонага қайтиб кирди-да, хўрлиги келиб, обидийда қилди:

— Воҳ, эрсиз уй, хотинсиз ошхона етим... Қандай кунларга қолдим, эй парвардигор?!

— Ийғаламган, — дедим энамни юпатарканман... — Катта бўлсам, сизга фаранг рўмол олиб бераман. Бовам, тоғам, отам урушдан қайтсин — Ҳамро мешга кўрсатиб қўямиз ҳали. (Табийки, унга нима кўрсатишимизни билмасдим).

Энам ҳамон кўзлари жиққа ёшга тўлганча, мени суйди:

— Айланай, суяңчигимдан.

Қуёш уфққа ёнбошлади.

— Уйимизнинг каттасиям, ягона эркагиям ўзингизсиз. Худога шукур, эсингиз кириб, қап-катта ул бўлқолдингиз, — хаста товушда гапирётган энам бирдан шивирлашга тушди. — Мана бунни холангизга элтиб беринг. Шўрли қизим икки кундан бери оч ётибди. Зовур ичидан аста пусиб бориног. Хушёр бўлинг, биров кўриб қолмасин, тагин. Хирмонжойдаги похол ғарамини биласиз-а, ўша ерга эмаклаб борасиз-да, аста овоз берасиз.

Шундай деб, қўлимга чоғроқ тугунни ишонч билан тутқазди.

Сизга айтсам, энамнинг таъкидлашича, менинг оғзим «маҳкам» эмиш. Масалан, урушга боришдан бўйин товлаб, кундузи газларда яшириниб, кечаси уйига ўринча келиб-кетиб юрадиган Исавой амакимин бир кунни тасодифан кўриб қолганимдаям бировга «чурк» этиб оғиз очмаганман. Тўғри, ўшанда Исавой амаким оғзимни «мойлаган», яъни қовурилган қаклик гўшти билан обдон қилган, боз устига, сиртига темирчи ва босқинчи тасвири туширилган иккита 20 тийинлик тангаям «суна» қилганди.

Ҳикояни узлиб қолган жойидан давом эттирсам, бизнинг қишлоқда куз келиб, шоли пишиши билан ариқларга

БУЛУТ ҚЎЙНИДАГИ ҲИЛОЛ

сув бериш тўхтатилади. Мен қўлимдаги тугунни эҳтиёт қилганимча, тупроғи ўйнаб ётган зовур бўйлаб энгаганим кўйи (бирова кўриб қолмасин деб) зинғиллаб бормоқдаман. Ҳаш-паш дегунча хирмонжой яқинига етиб келдим. Қош қорая бошлади. Унг томондаги қирликда Чилгаз қабристони ястаниб ётибди. Мозорлар ваҳимали дўпайиб турибди, уларнинг базилари чўккан. Буларнинг бари кўнгилга гулув солади. Атроф қоронғулашаётган бўлса-да, зовурдан чиқиб — эҳтиёт шарт — хирмонжойга доғур деярли эмаклаб бордим. Мана, ниҳоят, похол ғарамлари.

Оҳиста овоз бердим:

— Хола, о, хола...

Сукунат.

— Хола, о, хола...

Яна сукунат.

Учинчи марта овоз берганимда, бирдан ғарам жонланиб, унинг ичидан уст-бошига похол илашган Баҳор холам чиқиб келди, қишлоқнинг ҳуснда танҳо бўлган қизи — холам «қап-катта бўлиб қолган» мендай «йигит»дан хўп айланиб-ўргилди, атрофга хавотир аралаш қараб, қўлимдаги тугунни олди. Хира ойдинда унинг шаклу шамойили сеҳрли туюларди. Шу топда холам қўзимга бирам бадбахт кўрини кетдики, раҳим келганидан йиғлаб юбораёзим.

У мен олиб келган насиба — нон, шавла, олмапарни еб олгунча, похоллар орасидан мис кўзача олиб чиқиб, чанқовни бостиргунча, сизга муҳим сирни айтиб қўймоқчиман.

Гап шундаки, ёш бўлсам-да, асли оқжарлик бўлган анови Ҳамро Раҳимбердини унча-мунча танийман. Мудом носранг кител, галифе шим кийиб юрадиган ана шу кимса бу йил машоқ тергани ангазга чиққанимизда, остидаги мана шу ғинон билан бизни роса қувлаган, машоқларимизни мусодара қилгани устига, аёвсиз қамчиланди.

Раис қутуриб қувади. Биз — яланг-оёқ бола-бақра чор томонга тариқдай тирқираб кетамиз. Бугдой ўроғига бориб пишган исмақол тиканлари оёқларимизга «ғарч-ғарч» кириб, қонат-

ганига қарамасдан, жон сақлаш учун дуч келган тарафга қочамиз. «Баҳудо, суягингни Сибирда чиритаман, кўнгигни кияман, ҳаммангни!» — кўзлари қонга тўлган раис бизни бўралаб сўкади, қўлига тушганимизни аёвсиз савалайди. Қамчи зарбидан, айниқса Саид деган ўртоғимиз кўп жабр чекди: аллавақтгача елкаси шилиниб, мўматалоқ бўлиб юрди, бояқшининг.

Бироқ Ҳамро Раҳимберди бизга раво кўрмаган машоқ курт-қумурсқаларга насиб қилди.

...Мен топшириқни бажариб, бостириб келаётган кўркувни енгилш учун йўл-йўлақай ашула айтиб, қишлоққа етиб келдим. Энамни хотиржам қилдим-да, бир парча зогорани тишлаганимча, ғала-ғовуруга тўлган кўчага отилдим. Болаларнинг тунги ўйини — «Оқсуяк» авжида эди. Ҳов чеккада шўх-шатаноқ қизлар гулхан ёқиб, ашула айтишмоқда. Ашулага, одатдагидек, Хайринисо сарнақшлик қилмоқда:

Ҳой, Лайли, Лайли, Лайли,
Отинг толга боғлайлик.
Отинг толда турмаса,
Гулхайрига боғлайлик.
Гулхайрининг гули кўп.
Менинг оғам пули кўп...

Борлиқни хира ёритиб турган қумшранг ўроқ булутлар қўйнига кириб кетди. Атрофга зим-зиё зулмат чўқди. Уйин охирида борарди. Ой абрлар бағрига чиқиб, атроф яна ёришганда, кўчада Омоннинг отаси — меҳнат фронтда ўпкасини совуққа олдириб қайтган Соли бова кўринди. Волидамга ўхшаб, Омоннинг ҳам онаси ўтган йили қишда вафот топган. Қизик, шу чоқда биз билан дуппа-дуруст ўйнаб юрган Омон энди ҳадеб отасига тирғаларди:

— Осмондай нон беринг...

Уйга қайтарканман, ғарамга яширинган холамини аллақандай орзиқиш билан эсладим-у, беихтиёр йиғлаб юбордим. У нима биландир булутлар қўйнида қолган ҳимоясиз ҳилолни эслатарди...

ОЙБАРЧИННИНГ ЎЛГАНИ ЧИНМИ?

Номусни сотган билан одам бойимайди.
(мақол)

Эй биродарлар, Сурхондарёга ўғри оралади. Энг ёмони — улар латта-путта, қўй-қўзи, олма-анор эмас, балки содда хотин-халажнинг бошини айлантириб, ўчоқнинг бошидан бир кийиб ўтса бирсиқим пластмассага айланиб қолувчи ялтир-юлтир латталар бериб момолардан мерос зебу гардонларни, юлдуз келбатли исирғаларни, нақши ял-ял қадимий биллагузукларни олиб кетаётдилар. Энг даҳшатлиси — бу хотинфурӯшларга ҳой дегувчи ҳокимнинг, қўриқтгувчи хўжанинг йўқлиги.

Сурхондарёнинг файссиз кўчаларида тентийман. Кўча тўла қизлар. Бири-биридан сулув, бири-биридан дуркун. Уларнинг навозувон бўйинларида азиз миллий тақинчоқларимиз эмас, тилла занжир (астағфурulloҳ) гоҳо ялтироқ хоч аломати силкиллайди. Улар қаршисидан ўтган ҳар бир эркак зотини кофир айлаб — ўзини кўз-кўз этиб

ўтади. Бу XX аср Бақтрияси! Ойбарчиннинг ўлгани чин бўлдики?

Тўқсон олти уруғли Сурхон элида манавиндай бир гап бор: кўхна буюм, хотира матоҳ ҳақида гап кетганда қишлар меҳр ила эслаб қўйишади: «Бул буюм менинг отамнинг кўзини кўрган, энамнинг қўллари тафтини сезган. У — табаррук!»

Табаррукни енгар сўз йўқ бизнинг луғатда. Халқимиз юпун. Халқимиз қашшоқ. Аммо ор-номуснинг рамзини нонга-да алмашласанг ҳаққинг кетмайдими? Эгачилар-ов, хотирани сотманглар.

Болаларинг манқурт бўлиб қолади, дегим келади. Бизга шунча таловзода, шунча орта-орт етмасмиди ўзи? Е болаларимизга кун битган Шўронинг қадри писта пўчоғидан сал арзон «рубл»ни мерос қолдирамизми?

Абдуғаффор ОДИНА
Сурхондарё вилояти

Суратчи: Ҳ. САЙИДИ

— Икром ака, шу кунларда ким билан гаплашманг, албатта, бирор нарсадан нолийди. Биров маош озлигидан, бошқаси нарх-навоининг ҳаддан зиёд шохалаб бораётганидан... Сиз-чи, нималардан кўпроқ эзиласиз!

— Мени маънавиятимизнинг тақдирини ташвишга солади. Бугун қорнимиз оч бўлса, эртага тўяр, бугун юпун бўлсак, эртага эгнимиз бут бўлар. Аммо кўзимизни яхшироқ очиб, нураб бораётган маънавиятимизни шаксиз ҳалоқатдан сақлаб қололмасак, уни нафсимиз йўлида қурбон қилсак, бу энг катта йўқотиш бўлади. Кишилар кўнглида эзгулик чироғи ўчса, билингки, маънавиятида жаҳолат пайдо бўлгани. Ҳозир кўпчилиكنинг ҳақиқатчи битта — қандай йўл билан бўлмасин даромад топиш. Баъзан кутубхоналарда сарғайиб кетган манбаларни варақлаб, илм истаб ўтирганларнинг сони борган сари камайиб, ҳатто «Қизил китоб»га киргизгудек даражада сийраклашиб кетаётганидан жудаям ўкинаман. Йиғлайман. Қочиб бораётган маънавий «оҳу»мизнинг ноласидан эзиламан.

— «Тенг ҳуқуқлилик» иборасига қандай қарайсиз! Умуман, оилада эркакиннинг алоҳида ўрни...

— Аввало, бу ибора мусулмон турмуш тартибига атайлаб киритилган ёт сўз эканлигини айтмоқчиман. Мусулмончиликда ўзидан кучсиз, ожизларга меҳр-шафқат кўрса-тишга катта эътибор берилади. Утмишимизга назар ташлайдиган бўлсак, оилада ота — бошқон ҳисобланган экан. У оиланинг одобиға, тинч-тотув яшашига масъул бўлган. Бугун ҳам ота ўз мавқеиға қайтиши зарур. Отаси ҳузурида оёқларини чалиштириб, бемалол папирос чекиб ўтирадиган қизлар ҳам борлигини ўйласам, «тенг ҳуқуқлилик» биз — ўзбеклар учун нечоғлик қимматга тушганини ҳис қиламан.

— Аёлларнинг ишламай, уйда ўтириши масаласи ҳам жиддий баҳсларга сабаб бўлмоқда...

— Қани энди, аёлларимиз энг қийин, энг шарофли иш — бола тарбияси билан шуғулланиш учун уйга қайтсалар. Шунда болалар боғчалари хизматига муҳтожлик бўлмасди. Ҳукуматимиз боғчалар учун сарф бўлаётган пулга яна бироз қўшиб уйда ўтирган аёлларга нафақа тайин этса. Минг қулай бўлмасин, барибир кўча тарбияси кўчанингда. Жумҳуриятимизда ўтган йили содир этилган жиноятларнинг 5 ярим мингдан ошмиги ҳали вояга етмаганларнинг чекига тушибди. Бунда фарзандларини эрталаб мактабга кузатиб, улар билан фақат қош қорайганда, ишдан сўнг учрашадиган ота-оналарнинг айби йўқ дейсизми?..

Мени кўпдан буён яна бир муаммо қийнайди. Мактабларда дор бераётган ўқитувчиларнинг 90 фоизидан кўпроғини аёллар ташкил қиларкан. Бизнинг маънавиятимизда содир бўлаётган фожианинг илдизи ҳам ана шунда. Мен аёлларимизни камситмоқчи эмасман. Лекин жуда кўп фарларга, умуман, савод ва тарбияға бошқача нуқтаи назардан ёндошилаётган бир пайтда, улар ўзликсиз изланиб ишлашга қодир эмаслар. Аёллардаги биологик имконият бунга йўл қўймайди. Шунинг учун ҳам бугун муаллим ва ўқувчи ўртасида ўзаро ҳурмат йўқ. Ҳозир мустиқиллик ҳақида кўп гапиряпмиз. Ҳатто дастурхон устидидаги монйёна турғунлар ҳам шу хусусда. Бироқ унинг руҳиятда шакл топиши, мустақкам пойдеворга айланиши қийин кечяпти. Бунда мустиқиликнинг икки, асосий устуни бўлиши миллий савод билан миллий тарбия камол топадиган мактаб ва оилани назардан четда қолдирмаслигимиз керак.

— Афғу этсангиз, сал галатироқ савол бор эди. Давраларда Сиз ҳақингизда гап кетса, оддий одамлар ҳам «Ҳа, анаву «бак» (чекка сочи) бор шоирми!» дейишади. Шеърятда бўлгани каби ташқи кўринишда ҳам ўзига ҳесликка интилишдан эмасми, «бак» қўйишингиз?..

Шоир оиласи даврасида

Суратчи: М. АМИН

— Тўғриси, бун жиддий ўйлаганим йўқ. Лекин шу «бак» дорилфунунда ўқиб юрган кезларимда бошимга битган бало бўлган. Айрим домларнинг «Бак»ингни олдириб кел», деб дарсдан чиқариб юборган жўриғлари бўлувди. Синов топширувларига киритмай, овора ҳам қилишган.

— Йўғ-ей...

— Рост, ишонаверинг. Ҳатто бир домла, у киши нафосатдан дарс берарди, «Нега сиёсий бюродагилар қўймаган «бак»ни сен қўясан, деб оёқларини бир эттикча тикиб олган пайтини айтмайсизми?.. Бунданам қизиқроғи, эсингизда бўлса, беш-олти йил аввал расмий идоралар «аттестация механизми» (чиғирикдан ўтказиш ускунасини ўйлаб топишган эди. Ажаб-ланарлиси, ким кимнинг савиясини баҳолайди? «Синов» кўпроқ сиёсий ҳужжатларни кузатиш даражасига қўрилганди. Хуллас, собиқ Ўзкомфирқанинг собиқ масъулларидан бири «Шарқ юлдузи» ойбиги ходимларини «синов»дан ўтказадиган бўлди. Гал менга келди. Текширув ўтказётган опа тахририят, ижодий ишим ҳақида эмас, балки ўзига юзаки маълум сиёсий ҳужжатлар доирасида савол-жавоб қилди. Хусусан, марксизм-ленинизм классикларининг қайси асарларини ўқигансиз, партия съездларининг кўрсатмаларига амал қиласизми, энг сўнгги ўқиган сиёсий йўналишдаги асарингиз нима?.. Хуллас, шунанга йўсиндаги гаплар. Мулоқот охирида опа менга қараб турди-да, жиддий маънода насиҳат қилди: «Дейлик, учрашувларга борасиз, шеър ўқийсиз, сизга қараб турганлар «бак»ингиз ҳақида қандай ўйлашларини ҳаёлигизга келтирганимиз? Бу ёшларга ёмон таъсир этади-ку! Шеър олиб келадиганлар қандай фикрга боришади? «Кечирасиз, «бак»им ойбигида ишлашимга ҳалақит берадими? «Синов» доирасига шу ҳам киритилганми? «Мен ундай демокчи эмасман, ҳар қалай ўйлаб кўринг...»

Нима дейсизки, бу фақир «бак»ининг тарихи узок...

— Охири олдириб қутулганмисиз!

— Йўқ, барибир олдирмаганман. Шунинг учун ҳам тенгдош жўраларим «Биз сенга жигар эмас, «бак»имиз. Жигарингдан кечсанг ҳам ундан кечмайсан», деб ҳазил қилишади. Аслида эса юзми бироз қўзикроқ, «бак» шу қусурни яшириш учун...

— Қадим-қадимдан ижодкорлар ўртасида кенг қўлоқ ёйган устоз ва шоирлиқ аъаналари кейинги ўн йилликлар мобайнида деярли унутиллаётган эди. Ва бирдан кўплаб ёш шоирлар Сизни устоз атаб, хонадонингизни доимий манзилгоҳларига айлантиришди. Бунинг боиси нимада?

— Аввало, менга нисбатан ишлат-

ган «устоз» нисбатингиз ортиқча. Бу калимининг юкини кўтаролмайман. Чунки ўзим ўрганувчиман. Ёшларнинг ёнимга келиши эса, ҳа энди, одам меҳр кўрган жойиға боргиси келадиде. Биласиз, одам каттаме, ёшми, бир оғиз ширин сўзнинг гадоси. Ҳаётда жуда кўп муҳтожликларни бошдан кечирдим. Сағирликда катта бўлганман (оналари, Саломат момонинг айтишларича, Икром ака эндигина саккиз ойлик бўлганида оталари оламдан кўз юмган экан — С.Р.). Уша пайтлари одамларнинг бир оғиз ширин сўзи, зиғирдек хайрхоҳлиги менга қанчалик далда бўлганлигини унутолмайман. Одам ўзи кўрган зорлиқни бошқа ҳеч кимга раво кўрмас экан. Ёшларга эти юпқа, суяги мўрт бўлган пайтда эътибор бериш керак. Ёнимга келаятганлар балки шу хайрхоҳлик тўфайлидир. Уларнинг ҳаммаси аслида катта шоирлар. Мен уларнинг гурунларидан қувват оламан. Бир кун, ярим кун кўрмасам соғинаман. Кўргим келаверади. Қидириб қоламан, укаларимни...

— Айтинг-чи, дўстларингиз кўпми, душманларингиз?..

— Дўст ёки душман борми ўзи ҳаётда. Кимнингдир муносабати, кимнингдир манфаатиға зид келдими, демак душман, аксинча бўлса — дўст, деб қарашға кўникиб қолганмиз. Аслида эса фақат ҳаракатдаги муносабат бор, холос. Мен давр шамолларининг елпигичига айланганлардан ҳазар қиламан. Улар муқаддас тушуналари пеш қилиб, иймон ҳақида лоф урадилар. Ваҳоланки, шу баробарида муқаддас туйғулар қадрини тушириб, иймонни сустлаштириб борадилар. Назаримда, иймон — кўкракдаги муқаддас дарахт. У кўнгил булогининг мусаффо сувида қониб ўсади. Кимнингки, кўкрагида покиза иймон бор экан, у мен учун энг азиз одам.

— Нималарни ҳуш кўрасиз!

— Дашти соғинаман. Кенгликларга кетгим келаверади. Бепоев маконларда хайқириб-хайқириб югурсам. Осмон бағрида вижирлаб турган тўғайларга термулишдан ҳечам тўймайман. Қиру адирға кўкларини етаклаб келган лолақизгалдоқ, ангиэ, чучмо-маларнинг хушбўй исларидан димоғим очилади. Лекин булар энди жудаям узокларда қолди. Нима қилай, ўзимни алдайман-да, ҳаёлим ва руҳимда макон тутган кенгликларга тўйиб-тўйиб қарайман. Шўрки, бор...

— Муштарийларга оилангиз ҳақида ҳам сўзлаб берсангиз.

— Турмуш ўртоғим Хуррам билан уч ўғил, бир қизни тарбиялаб, вояға етказяпмиз. Бу мида бийим (онам) ҳам бизга кўмакдошлар...

Бош муҳаррир:
Қулман ОЧИЛ

ТАҲРИР
ҲАЙЪАТИ:
Жуманазар
БЕКНАЗАР
Дадахон
ЕҶУБОВ
Муҳаббат
ИБОДОВА
Абдуҳошим
ИРИСБОВ
(бош муҳаррир
ўринбосари)
Тўлқин ҲАЙИТ
(масъул котиб)

ЖАМОАТЧИЛИК
КЕНГАШИ:

Бахтиёр
ЭҶАМБЕРДИЕВ
Қувондиқ
БЕРДИЕВ
Мейли
ИУЛДОШЕВ
Рўзмин
САҶОЕВ
Абсалом
УСАНОВ
Баходир
ЭШОНХОНОВ
Урол
ЎЗБЕК
Тахририят
келган катларға
ёзма жавоб
қайтармайди.
Шунингдек,
фуқаролар
билан
ташқилотлар
ўртасида
воситачилик
ҳам қилмайди.

Газетамиз
ҳамийлари —
Тошкентдаги
«СЭВИЖ»
тижорат жамияти,
Ғаллаорол
туманидаги
«Ғаллаорол»,
Муборак
туманидаги
Хитой давлат
хўжалиги,
Намангандаги
«Тўқимачи»
маданият
саройи.

МАНЗИЛИМИЗ:

700029,
Тошкент — 29
Намоийшлар
хизмати,
1-бино.
Телефон:
39—43—95
Обуна
индекси 64654
Бюроғма 42

Ўзбекистон
Республикаси
«ШАРҚ»
нашриёт —
матбаачилик
концерни
Тошкент шаҳри

Сирожиiddин РАУФ сўхбатлашди

«АЁЛ КИШИНИНГ ВАТАНИ УНИНГ ЭРИДИР»

— Келиной, кўнглингизга олмангу, тўғриси, Сизни Солиҳ аканинг аёли эканлигини билардим, лекин исмингизни...

— Светлана Василевна...

— Ўзбекчада Ёркиной опа бўладими!

— Ойдин опа...

— Ойдин опа... Майлими, Сизга шундай деб мурожаат қилсам!

— Бемалол.

— Ойдин опа, аввало келиб-чиқишингиз, туғилиб ўсган жойингиз ҳақида қисқача гапириб берсангиз.

— Бувим полшаллик бўлган. Бобом белорусиялик поляклардан. Отам зиёли, раҳматли онам эса деҳқон оиласидан эдилар Узим. Украинада туғилганман. Тошкентга, 1974 йили келганман, ўқишга кириш мақсадида.

— Толиба ҳам бўлдингиз!

— Ҳа, дорилфунунинг биология факултетига кирдим.

— Ота-онангиз ўзбек йиғитига турмушга чиқишингизга қаршилик қилишмаганми!

— Йўқ. Қаерда, ким билан бўлсанг ҳам, бахтинг очилса бўлгани, дейишганди...

— Тўғриси, ҳузурингизга келаётганимда, Сизни овуруполлик ҳолида тасаввур қилган эдим. Туркийларга жуда ўхшаб кетишингиз мени ажаблантирди...

— Нафақат мен, Украинада кўплар туркийларга ўхшайди. Биласиз, турклар Украинани бир аср мобайнида истило қилган. У ёғини ўзингиз тушунасиз...

— Солиҳ ака билан илк бор қачон ва қаерда учрашгансиз! Сизга қандай таассурот қолдирган!

— Биринчи марта 1974 йил, дорилфунунда ўтказилган янги йил оқшомида учрашганмиз. Ушанда, нимагадир, бу йиғит бошқа сайёралик, бу Ернинг одами эмас, деган ҳаёлга боргандим...

— Ҳозир ҳам шу фикрдамисиз!

— Ҳа, албатта.

— Айтгандай, эрингизга нима деб мурожаат қиласиз: ака дебми, хўжайин ёки дадаси дебми!...

— Сиз, деб.

— Тушунмадим.

— Қандай тушунтирсам экан... Умуман олганда, биз бир-биримизга дадаси ёки онаси деб мурожаат қилишга одатланмаганмиз. Агар, бирон зарур гапим бўлса, секин ёнларига бориб, гапираман. Масалан, ошхонада туриб, дадаси овқат пишди, деб чақирмайман. Ёнларига бориб, гапиришга имкон яралганда, овқат ейсизми, деб аста сўрайман.

— Нима учун Масков ёки Ленинградга эмас, айнан Тошкентга ўқишга келгансиз!

— Болалигимда Ўзбекистоннинг гузаллиги, халқининг очик кўнглилиги, меҳмондўстлиги ҳақида кўп эшитгандим. Катта бўлсам, албатта, Тошкентда ўқийман, деб юрардим. Шунинг учун бўлса керак...

— Ўзбекчани анча дуруст гапирар экансиз, аввал ҳам билармидингиз, ё турмушга чиққанингиздан кейин ўргандингизми!

— Тўғриси, менга ўзбекчани болаларим ўргатишди.

— Ҳадислардан бирида: «Кимки бирор миллатни дилдан севса, қиёматда Тағри уни ўша миллат сафида тирилтиради», дейилган экан...

— Парвардигордан бирдан бир илтижоим ҳам шу — қиёматда эрим ва фарзандларим қаторидан чиқариб юбормасин, илоийм.

— Сизни намоз ҳам ўқийди, дейишганди!..

— Иймон келтириб, Ислом динини қабул қилганидан бери Шариат нимани буюрса, барчасини бажаришга ҳаракат қиялман.

— Кўп машҳур кишиларнинг биринчи рақиби аёллари бўлган экан. Масалан, Лев Толстойни олайлик. Аёлининг хархашалари дастидан бош олиб кетиб, темир йўл бека-тида оламдан ўтган. Ҳатто, умрининг сўнги лаҳзаларида ҳам хотинини яқинига йўлатмасликларини илтимос қилган экан. Бундай мисоллар тарихда жуда кўп. Айтмоқчиманки... яқин келажакда Солиҳ ака, бир саёҳат қилиб келай, деб қочиб кетиш хавфи йўқми!..

— Қизик савол. Нима десам экан... Менимча, бундай хавф йўқ. Чунки, бирон марта бўлсин, фалон нарсани олиб беринг, уйимизда у йўқ, бу йўқ, мени фалон жойга олиб боринг, деб хархаша қилмаганман. Ҳатто, рўзгор юмушлари билан ўралашиб, қиладиган ишлари қолиб кетмасин деб, бозор-ўчарни ҳам ўзим қиламан. Қолаверса, рухсатларисиз ортиқча бир оғиз сўз айтишга ботинолмасак...

— Қисқаси, акангиз бизни қачон эсласалар бормиз, йўқса йўқмиз...

— Солиҳ аканинг қайси жиҳатларини кўпроқ қадрлайсиз!

— Мард ва поклигини.

— Фарзанд тарбияси билан кўпроқ қим шугулланади!

— Асосан, мен.

— Бирон жойда ишлайсизми!

— Ҳозирча, уй бекасиман.

— Ойдин опа, мабодо Солиҳ ака Ватан танлаш ҳуқуқини Сизга берсалар, қайси мамлакатда яшаган бўлардингизлар!

— Аввало, шундай ҳуқуқни беришларини ҳечам хоҳламасдим. Қолаверса, яна Ўзбекистонни танлаган бўлардим, десам, бари бир ишонмайсиз. Эри: «Аёл кишининг Ватани — унинг эри-дир», дегани учун шундай деяпти, деб ўйлашингиз мумкин. Лекин ихтиёрингиз...

— Ўзбек таомларидан қайси бирларини пиширишни яхши кўрасиз!

— Ошни.

— Солиҳ ака қайси таомни кўпроқ ёқтиради!

— Умуман, ҳеч қайси таомга алоҳида кўнгли қўймаганлар. Чунки, овқатни юзинчи (балки мингинчи) даражали нарса деб биладилар...

— Кўпхотинликка қандай қарайсиз! Сиз ўзингизни меҳрибон кундош сифатида тасаввур қилоласизми!

— Кўпхотинликка қаршиман. Кундош бўлишни ҳам сира хохламайман.

— Биласиз, турмуш — мушт дейдилар. Мабодо, эрингизнинг жаҳлини чиқариб қўйсангиз, у киши Сизга қандай чора кўради!

— Уришлари мумкин...

— Мабодо, кўчадан жаҳли чиққан бир ҳолатда кириб келса-чи!

— Уй жим-жит бўлиб қолади. Ҳаммамиз кўркувдан қалтираб турамыз. Фақат, қизим Умидагина шу пайтда дадасига нима дейишни, унга нима кераклигини билади, холос. Дадаси ҳам унга ёмон гапирмайди, баъзан эркалатадям. Чунки, Умидани жуда яхши кўради...

— Ойдин опа, бир саволим бор эди, боздан бери айтишга ботинолмай турибман. Агар ҳафа бўлсангиз шу саволимни берсам.

— Бемалол.

— Солиҳ аканинг нимаси Сизни шунчалик мафтун қилдики, динингиз, тилингиз, Ватанингиздан кечиб, у кишига турмушга чиқдингиз!

— Нима десам экан... Тақдир... Муҳаббат...

— Қандай орзуларингиз бор!

— Орзуларим кўп, лекин... тўғриси, элга овоза қилишни истайман...

— Самимий суҳбатингиз учун раҳмат.

Баҳром БЕК
«Оила ва жамият»нинг
махсус муҳбири

ХАРОМ ВА ҲАЛОЛ

Ислом урф-одатлари

Шариат мусулмонларнинг нималарни истеъмол қилишлари масаласига алоҳида эътибор билан қарайди. Бониси — ислом энг аввало ҳалоллик, поклик, меъёр демекдир. Шариат ҳукмига кўра, мусулмонларнинг ёввойи қушлар ва ҳайвонларни, айрим тангаси йўқ балиқ турларини, ўлимтикларни ейиши ман этилган. Масалан, қурбақа ва илонларни истеъмол қилиш таъқиқлангани ҳолда, чигиртка ва калтаке-сакларнинг айрим турларини овқатга ишлатишга ижозат

берган. Хом саримсоқ ва пиёз ейиш тавсия этилмайди, аммо асал ва сут энг яхши неъматлар деб тан олинган. Истеъмолга рухсат этилган ҳайвонларнинг қони, жинсий аъзолари, ошқозон бези, томоқ бези, орқа миясини, орқа мия атрофидаги ёғларни, ўт пуфағи, қовуқ, қора жигар (талок)ни овқатга ишлатиш таъқиқланган. Гўштининг энг яхши жойи ҳайвонларнинг биқинида деб ҳисобланади. От, кўтос ва эшак гўштини ейиш тавсия ҳам этилмайди, таъқиқ ҳам қилинмайди. Араблар ва форслар от гўштини емайди, қимиз ҳам ичмайдилар. Ислом-

ни VIII-IX асрларда қабул қилган турк халқлари бу одатни аллақачон унутиб юборишган. Чўчка гўштини истеъмол қилиш — исломда гуноҳи кабира, яъни энг қаттиқ гуноҳ ҳисобланган. Бироқ мусулмон киши очликдан ҳалок бўлиш даражасида турган бўлса-ю, чўчка гўшtidан бўлак таом топилмаса, нафси қаноат топгудек микдорда истеъмол қилишга ижозат этилган. Исломда алкоғолли ва бошқа кайф қилувчи ичимликларни, спирт ва шароб қўшиб тайёрланган маҳсулотларни истеъмол қилиш ҳам энг қаттиқ гуноҳлардан ҳисобланади.

«Ирфон»дан

СУЛИМ ГУШАГА ТАМОН